

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на Шуламит Бахар

**на тема: „ПСИХОСОЦИАЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ИМИГРАНТИ ЧРЕЗ
КУЛТИВИРАНЕ НА ЕЗИКОВИ УМЕНИЯ“ ,**

представен за придобиване на образователна и научна степен

„доктор“,

по професионално направление 3.2. Психология,

Докторска програма „Обща психология“,

към Катедра „Психология“

на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“,

с научни ръководители: доц. д-р Ивайло Лазаров

проф. д.пс.н. Людмил Георгиев

от доц. д-р Мария Енчева Петрова,

Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”

Рецензията е възложена по решение на Научното жури, определено със Заповед на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ №26/17.01.2023 г. Дисертационният труд е обсъден на заседание в Катедра „Психология“ към Юридически факултет при Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ и е насочен за защита пред Научно жури.

Избраната тема за дисертационно проучване – *„Психосоциална интеграция на имигранти чрез култивиране на езикови умения“*, е с безспорна актуалност и значимост. Съвременните интензивни процеси на имиграция, независимо от пораждащите причини, изискват активна и целенасочена политика за справяне с предизвикателствата, съпътстващи

явлението. Значимостта на работата е свързана с тезата, че успешността на психосоциалната интеграция е зависима и определена от усвояването на езика на приемащата страна и установяване на несегрегиран начин на живот, което може да се осъществи със съвместни усилия на имигрантите и държавата. Държавата Израел е с дълги традиции на политиката по имиграцията, така натрупания социален опит и научни рефлексии върху него могат да бъдат изключително полезни и за други културни среди.

Структурата на дисертационния труд е класическа и включва увод, три глави, заключение и приложения. Основният текст съдържа 34 фигури, 21 таблици и 8 графики. Приложенията след основния текст са 13. Използваната научна литература е от 146 източника на иврит и на английски език. Общият обем на работата е от 203 страници.

В увода на работата са обосновани актуалността и значимостта на изследователския проблем. Ясно и научно точно са дефинирани обекта, предмета, задачите, хипотезите на дисертационния труд. Задачите са прецизно определени и дават разгърната научна перспектива на изследването. Заложена е и приложна задача – да се предложат ефективни стратегии и политики за интеграция на етиопските емигранти в Израел. Методологията е подходящо избрана, като са съчетани количествени и качествени методи. Тезата, която формулира докторантката е напълно обоснована. Езикът е част от ефективното социално функциониране на човека. Той, като инструмент на значения, смисъл и свързване, е същностен фактор за психосоциалната и културна интеграция на имигрантите. Заедно с езика се усвоява културата на новата общност, ценностите, оформя се нова социална идентичност и това са предпоставки за успешната интеграция на хората. Друг значим фактор за социализация и интеграция, също обоснован в тезата, е избягване на формиране на затворени имигрантски общности чрез контролирани от държавата процеси.

Първа глава на дисертационния труд **„Теоретичен обзор на литературата за подобряване на езиковите умения като фактор за социалната интеграция на етиопските емигранти в Израел”** представя широк научен анализ на основните явления, свързани с изследователския фокус. Параграфите са отлично операционализирани като обхващат проблематизиране на езика като фактор за социална интеграция, същност на миграцията в социален и психологически контекст, специфики на имиграцията на етиопски общности в Израел и др.

Във втора глава **„Практическа част, определяне на групата изследвани лица, попълване на въпросници и събиране на резултати“** е определен дизайн на емпиричното изследване. Използвани са количествени и качествени методи, като така се оформя един цялостен изследователски подход към изучаваното явление. Количественото изследване е осъществено с голяма извадка на първо и второ поколение етиопски емигранти, а качествените изследвания включват разнообразни методики като социометричен тест на Морено, проведен с 30 млади лидери, интервюта с ключови информатори и др. Така анализите са правени на базата на събрана богата информация чрез различни изследователски техники. В обобщението към тази част са изведени същностни аспекти на жизнения свят на имигрантите от първо и второ поколение.

Трета глава, озаглавена **„Група на интервенцията. Модел на интервенция и стъпки на интервенцията“**, представя резултати от осъщественото емпирично изследване. Анализирани са корелациите на променливите в количественото изследване по отношение на етиопската общност от първо и второ поколение. При сравнението между начина, степента и формата на интеграция при двете поколения се разкриват много интересни аспекти на изучаваните явления и процеси. Те засягат феномени като етническа идентификация, цялостна Аз-концепция, образователни

нагласи, семейни конфигурации на имигрантските общности и т.н. Изследвани са и нагласите на доминиращия етнос към имигрантите. За целта са интервюирани по телефон 250 респондента. Резултатите показват подкрепа за етиопската общност от 90 % от населението. Това е значим фактор за цялостната интеграция на имигрантите и говори за общество с традиции и действащи политики в това отношение.

Научните публикации на Шуламит Бахар като брой надхвърлят изискваното по закон и са 22 доклада и статии по темата на дисертацията.

Представеният автореферат вярно и точно отразява съдържанието и резултатите на дисертационния труд.

Напълно приемам научните и приложни приноси на изследването, определени от докторантката. Те могат да бъдат открити в следните насоки:

- Изследването допринася за разбирането на езика като фактор за успеха на психосоциалната интеграция на имигрантски общности. Този проблем е осмислен и в аспекта на преформулиране на социалната идентичност на имигрантите.

- Изследването на общността на етиопските евреи в Израел запълва съществуващ дефицит по отношение функционирането и интегрирането им в държавата. Конструиран и апробиран е прецизен инструментариум за това изследване.

- Предложен е Модел за практическа промяна, който е насочен към улесняване на интеграцията и адаптацията на етиопските имигранти и може да бъде прилаган за други имигрантски общности в различни културни контексти.

Научните приноси на дисертационния труд на Шуламит Бахар са в сферата на психологията и имат както теоретичен, така и приложен характер.

В заключение смятам, че дисертационния труд на Шуламит Бахар се отличава с аналитичност и цялостност, отнася се до значим социалнопсихологически изследователски проблем и има както теоретична, така и приложна стойност. Давам убедено своята положителна оценка за дисертационния труд, автореферата, приносите на докторантката и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъди образователна и научна степен „Доктор по психология“ на Шуламит Бахар, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“.

20.02.2023 г.
гр. Варна

Изготвил рецензията:
(доц. д-р Мария Енчева Петрова)